

ядерну фізику, тощо. Механіку, в свою чергу можна розділити на статику й динаміку, механіку суцільних середовищ, небесну механіку і так далі.

Нині на найвищому рівні класифікації галузі науки за співвідношенням із практикою поділяють на: фундаментальні науки, які безпосередньо не орієнтовані на отримання практичної користі; прикладні науки, спрямовані на безпосереднє практичне використання наукових результатів; науково-практичні розробки – здійснюються на системній основі з метою збільшення обсягу наукових знань, а також пошуку нових сфер застосування цих знань.

Розглянемо класифікацію залежно від предметної галузі вивчення науки. У сучасному наукознавстві виділяють два напрями наук: природничий і гуманітарний.

Предметною областю природничого напрямку науки є природні властивості, зв'язки і відношення речей, які "працюють" у світі людської культури у вигляді природних наук, технічних винаходів і пристосувань, виробничих технологій тощо. До цього напрямку наук належать також економічні науки [2, с. 45].

Предметною областю гуманітарного напрямку науки є область явищ, в яких представлені властивості, зв'язки і стосунки самих людей як істот; по-перше, соціальних (громадських), а по-друге, духовних, наділених розумом. У нього входять суспільні науки (філософія, соціологія, історія та ін.), а також релігія, мораль, право тощо.

Список використаних джерел

1. Загальна теорія держави і права / за ред. М.В. Цвіка, В.Д. Ткаченка, О. В. Петришина. Харків: Право, 2002. 432 с.
2. Зацерковний В. І., Тішаєв І. В., Демидов В. К. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с.
3. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посібник / за ред. А. Є. Конверського. Київ: Центр учбової літератури, 2010. С. 5-105.

Леонід Яременко

*магістрант Луганського національного
університету імені Тараса Шевченка
(м. Полтава, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ МИСТЕЦЬКОГО ВИКОНАННЯ КОНЦЕРТУ ДЛЯ ТРУБИ E DUR Й. Н. ГУММЕЛЯ

Дослідження особливостей виконання концерту E dur для труби з оркестром Й. Гуммеля почалося ще в першій половині XIX століття. Його жанрово-стильовим модифікаціям присвячені праці Б. Мочурада, С. Моріссона [1; 6]. Біографічні дані композитора, що водночас розкривають окремі сторінки його творчості ми знаходимо в енциклопедичних статтях Ю. Еттеля,

Н. Соловйова [3; 4]. Музичні форми перехідної епохи від пізнього класицизму до романтичного стилю в музиці висвітлені в працях П. Валлера, О. Холопової [8; 5] та ін.

Проте, незважаючи на достатнє коло джерел і літератури, немає таких, де б концерт E dur для труби з оркестром Й. Гуммеля розглядався б як гармонійне поєднання різних мистецьких стилів. Тому автор статті ставить мету проаналізувати всі частини концерту за стильовим принципом.

Концерт для труби з оркестром Мі мажор (зараз мі бемоль мажор), написаний віденським композитором Йоганном Гуммелем, вважається одним із найпопулярніших концертів для труби. Варто зазначити, що композитор написав цей твір не просто для труби, а для клапанної труби. Винахідником клапанної труби був Антон Вейдингер, котрий запатентував свій винахід у 1801 році. Клапанний механізм, що використовувався на дерев'яних духових інструментах (флейта, гобой, кларнет, фагот), був застосований до натуральної труби наступним чином: на стволі висвердлювали від чотирьох до шести отворів, які закривалися та відкривалися за допомогою клапанів із довгими важелями [6].

Композитори того часу не використовували клапанну трубу в симфонічних та оперних творах. Єдиний випадок її використання – опера «Роберт-диявол» Джакомо Меєрбера (1830 р.) Бо вони вважали, що отвори на каналі ствола інструмента дуже сильно знижують якість звуку, роблять його тьмяним та нецікавим. Проте, на шашу думку, переглядаючи відеозаписи професіональних трубачів, котрі грають на клапанних трубах (окремі клапанні труби збереглися), звучить все дуже прекрасно. Якість та тембр звуку схожий на той, що ми чуємо, і це дивовижно, адже минуло вже більше 200 років. Ймовірно, що трубачу того часу не вистачало виконавської майстерності аби домогтися рівного звучання й оксамитового тембру у всьому діапазоні. Але Антон Вейдингер був пропагандистом свого винаходу і був таким успішним, що слава опереджала його. Спеціально для нього австрійський композитор Йоганн Гуммель написав концерт.

Історія цього концерту дуже цікава. У січні 1803 року А. Вейдингер був удостоєний великої похвали в лейпцизькій «Загальній музичній газеті» за бездоганне виконання тріо для фортепіано, скрипки та труби до мажор. Успішне виконане тріо, що ще не було надруковане, надихнуло композитора написати концерт для труби з оркестром. Закінчив він цей концерт 8 грудня 1803 року, передбачається, що Й. Н. Гуммель написав цей концерт для застільної музики князю Естерхазі до нового 1804 року. Концерт був загубленим більше ніж на 150 років, доки у 1958 року у студент Єльського університету Мерріл Дебскі не знайшов у бібліотеці щось нове, бо тоді ще ніхто не міг собі уявити, що цей концерт стане одним із найпрекрасніших концертів для труби [5, с. 4].

Сьогодні важко уявити міжнародні конкурси без концерта Й. Н. Гуммеля, навіть на Всеукраїнських конкурсах завжди він є обов'язковим твором. Залишається лише одне найважливіше незакрите питання. У якій тональності грати концерт? Завдяки Армандо Гіталла, котрий першим виконав цей твір у міській ратуші та зробив перший запис твору у 1964 року. Та головне, що саме він зробив іншу редакцію у 1959 р., де транспонував на півтону нижче, бо не було на той час вже труби мі, але він виконував цей концерт на трубі С в Мі мажорі й звучання було схоже на трубу Е, що не можна сказати про трубу В.

Роберт Кінг опублікував редакцію А. Гіталла транспоновану на півтону нижче для того щоби зробити цей концерт зручнішим для сучасних труб Сі бемоль. Багато виконавців взяли за основу тональність Мі бемоль мажор, думали, що це оригінальна тональність і таким чином це закріпилося за концертом Гуммеля.

Концерт для труби мі мажор Й. Н. Гуммеля за музичною мовою та формою, використанням мелодійних та віртуозних можливостей інструмента в багатьох моментах перетинається з творами віденських класиків, але в ньому вже відчувається сміливе новаторство в межах віртуозної фактури, що поєднується з витонченістю романтичної манері письма. І постає питання: як класифікувати концерт? Класичний чи романтичний? Адже композитор народився наприкінці того часу, коли стиль класицизму був головним в епоху Просвітництва, а концерт вже написаний на початку романтичної доби. Минуло 200 років з написання концерту, а у нас залишилося багато питань. Ніхто не чув, як Антон Вейдінгер виконував концерт Гуммеля і тому ми не можемо з точністю сказати, яким бачив концерт сам композитор.

Із 1958 року було зроблено багато редакцій концерту, найдивніше, що 80% написані у Мі бемоль мажорі. Із появою кожної редакції щось змінювалось, тому навряд чи зараз ми маємо оригінальний концерт. Навіть із темпами ми не можемо сьогодні визначитися, адже концерт написаний у 1803 р., а метроном винайшли лише у 1818 р. (Й. Майзель) [7].

У першій частині концерту композитор позначив темп *Allegro con spirito*, то мабуть він мав на увазі дуже швидкий темп. А в другій частині взагалі був розмір 2/4 і *alla breve*, а в сучасних виданнях ми бачимо лише 4/4. Звичайно, так зручніше для виконавців. А третя частина було просто написана у формі *Rondo*, проте темп обирається виконавцем за тридцять другими нотами. Також у другій частині з 280 по 221 такти над довгими нотами є хвиляста лінія, але немає позначки «tr». І що це може значити?

Марія Расмуссен вважає, що це може вказувати на трель, але ймовірніше на інтенсифікацію звука, так зване вібрато. Якщо ми згадаємо трактат для фортепіано, Гуммель використовував знак хвилястої лінії для *Uneigentlichen*

Triller oder den getrillerten Noten (неправильна трель, або вібруюча нота) і радив, щоб грали з основної ноти [1, с. 80].

Проте, трактат був написаний в 1828 р. і чи стосувалися ці поради для концерту, який був написаний у 1803-му? Та прослуховуючи записи, всі трактували хвилясті лінії по різному (більшість як трелі, і ми також дотримуємося цієї думки), але є деякі, які виконують вібрато, але їх дуже мало. Тому в наш час кожний виконавець сам для себе вирішує як це виконувати. Знову можемо сказати, що запис з прем'єри ми не чули і нічого не можемо стверджувати [6].

Що стосується мелізмів, треба бути обережним в їхньому використанні. Форшлаги, морденти, групетто – все це має бути витончено та блискуче, адже мелізми мають прикрашати твір. Зараз трубачі відображають текст по різному, але, знову таки, ніхто не знає як виконував їх Антон Вейдингер у 1804 році. Можна додати, що у третій частині ми можемо побачити групетто, але в такому вигляді, як воно написана в тексті, цей орнамент нездійснений (такт 194-201). Замість групетто виконують мордент, але й на трубі В він звучить важко (починають із верхньої ноти). Але є рішення цієї проблеми, орнамент залишається і виконувати вже легше. Для цього потрібно перекреслити мордент (починати від нижньої ноти).

Що стосується каденції, дуже дивно, що такий імпровізатор, як Йоганн Гуммель, не написав каденцію до свого концерту. Адже ми знаємо, що Й. Н. Гуммель навчався у самого В. А. Моцарта і він дуже його поважав. Не дивно, що перша частина має схожість з першою частиною симфонії Моцарта №35, а друга частина нагадує другу частину концерту для фортепіано до мажор. А останнім бажанням Й. Н. Гуммеля було, щоб на його похоронах виконали «Реквієм» В. А. Моцарта. Гуммель створив власні каденції для фортепіанних концертів В. А. Моцарта, бо мав прекрасні імпровізаторські здібності. Хоча деякі видавці друкують каденцію і що найцікавіше – хтось друкує каденцію в першій частині, а хтось у третій.

Нам довелося послухати каденцію в першій частині й це було дуже не звично. Це було на XVIII Міжнародному конкурсі молодих трубачів та валторністів ім. М. Старовецького у м. Тернопіль у 2018 році. Це був третій тур, із симфонічним оркестром Тернопільської філармонії і грав француз Рафаель (Паризька консерваторія). І не дивно, що він грав із каденцію, адже ще один відомий трубач-француз Maurice Andre також виконував цю частину із каденцією. Початок каденції дуже схожий на початок каденції Й. Гайдна, (концерт композитора для труби з оркестром Мі бемоль мажор) і для Антона Вейдингера також, спеціально для клапанної труби [5, с. 4].

Проте Й. Гайдн він зробив це раніше за Й. Н. Гуммеля у 1796 році і починається каденція з сигналу та фермати, а у Й. Н. Гуммеля лише щось сходе

на каденцію (арпеджіо та трелі є). Може він не хотів копіювати Й. Гайдна, або були свої певні обставини. У 2020 році ми можемо послухати та побачити багато відеозаписів, де виконують цей концерт на клапанних трубах і в оригінальних тональностях (Мі мажор). Можна припустити, що йде тенденція до автентичного виконання концерту і це дуже цікаво. Бо, Й. Н. Гуммель може пишатися, спеціально для його концерту були змайстровані труби Мі мажор і, незважаючи на таку історію, цей концерт виконується і буде виконуватися надалі.

Таким чином, ми маємо право стверджувати в що в концерті E dur для труби з оркестром Й. Гуммеля поєдналися романтичний стиль і стиль класицизму. На це вказує низка ознак: частина 2 концерту, що написана в достатньо довільній формі, доводить, що в творчості композитора спостерігається відхід від класицистських строгих форм; практична відсутність каденції, вільне трактування мелізматичних прикрас – все це вказує на те, що Й. Гуммелем переосмислювалися музичні надбання попереднього століття.

Список використаних джерел

1. Мочурад Б. І. Концерт для труби з оркестром у контексті жанрово-стильової еволюції: дис... канд. мистецтвозн. 17.00.03. Львів, 2005. 188 с.
2. Натансон В. А. Гуммель. Муз. енциклопедія : в 6 т. / гл. ред. Ю. Келдыш. Москва: Сов. енциклопедія, 1974. Т. 2. С. 103-104.
3. Римап Г. Музыкальный словарь / под ред. Ю. Этеля. Москва: Изд-во П. Юргенсона, 1896. 1531 с.
4. Соловьёв Н. Ф. Гуммель, Иоганн-Непомук. *Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона*: в 86 т. (82 т. и 4 доп.). Санкт-Петербург, 1890-1907.
5. Холопова В. Н. Формы музыкальных произведений. Санкт-Петербург: Лань, 2001. 496 с.
6. Morrison S. Johann Nepomuk Hummel. Fantasies. URL: <http://www.amazon.com>
7. Sichrovsky H. Johann Nepomuk Hummel (1778–1837) Fantasien. URL: <http://www.naxos.com>
8. Waller P. Johann Nepomuk Hummel. Fantasies. URL: <http://www.musicweb-international.com>

Валентина Яшна

*студентка Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка
(науковий керівник – доцент Р. Винничук)
(м. Полтава, Україна)*

АУДІОВІЗУАЛЬНА СФЕРА ЯК КОМПОНЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ

Поява систем мультимедіа безумовно, робить революційні зміни в багатьох сферах професійної діяльності мультимедіа мистецтва. Різкий ривок, що стався в цьому напрямку за останні кілька років, забезпечено, перш за все, розвитком технічних і системних засобів.